

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

ПРАКТИКА ЄСПЛ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

**МАТЕРІАЛИ
круглого столу**

*м. Одеса,
5 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнар. док. від 04.11.1950 // Урядовий кур'єр. — 2010. — № 215.
3. Супрун Д. М. Організаційно-правові засади та юрисдикційні основи діяльності Європейського суду з прав людини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Д. М. Супрун. — К., 2002. — 220 с.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 30. — Ст. 260.
5. Світлична Г. О. Правові аспекти розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб // Вісник Верховного Суду України. — 2007. — № 11. — С. 25–31.
6. Узагальнення судової практики «Судова практика розгляду справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб» від 21.12.2009 р. // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 3.
7. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
8. Окреме провадження : монографія / В. В. Комаров, Г. О. Світлична. І. В. Удальцова ; за ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — 312 с.
9. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань банківської таємниці № 3479 від 13.11.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57094.
10. Банкиров обяжут делиться секретами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dsnews.ua/economics/bankirov-obyazhut-delitsya-sekretami-klientov-19112015203000>.
11. Гирко Т. UBS внес залог и рискует получить крупный штраф во Франции [Електронний ресурс] / Татьяна Гирко. — Режим доступа: <http://nashagazeta.ch/news/econom/18359>.

Черемнов Дмитро Вікторович,

*к. ю. н., асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ФУНКЦІЇ ІНСТИТУТУ СУДОВИХ ВИТРАТ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ З ОГЛЯДУ НА ПРАКТИКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Теоретичне дослідження питань, щодо функції та ролі інституту судових витрат є актуальним завданням процесуального права, успішне вирішення якої багато в чому буде сприяти забезпеченню ефективного функціонування цивільного процесу.

Вирішення судами цивільних справ складає особливий вид державної діяльності — правосуддя у цивільних справах. На здійснення цієї діяльності держава витрачає чималі кошти, які виділяються з бюджету

ту країни. За рахунок учасників процесу у свою чергу відшкодовується лише незначна їх частина.

Як відмічає Л. А. Островська, процесуальний закон не містить визначення судових витрат і відповідно термін «витрати» осмислюються на теоретичному рівні у широкому, тобто розуміючи витрати на утримання та забезпечення функціонування всієї судової системи та вузькому сенсі, розуміючи витрати, які несуть учасники процесу [1, с. 221].

Судові витрати можна визначити як встановлені законом витрати (грошові кошти) сторін, інших осіб, які беруть участь у справі, понесені ними у зв'язку з її розглядом та вирішенням, а у випадках їх звільнення від сплати — це витрати держави, які вона несе у зв'язку з вирішенням конкретної справи.

Серед науковців та юристів практиків загалом не виникає спорів, щодо ролі та функцій вищевказаного інституту, і загалом виділяють: компенсаційну, дисциплінуючу та стимулюючу(превентивна) функції [1, с. 221, 222; 2, с. 225; 3, с. 135; 4, с. 190].

Законодавче закріплення судових витрат має на меті: по-перше, відшкодування державі витрат, понесених на утримання судової системи і забезпечення її діяльності, покладає певні витрати на тих, хто звертається до суду за захистом, по-друге, отримані кошти хоча у якійсь частині покривають витрати, необхідні для фінансування судів. Саме у цьому проявляється компенсаційна функція інституту судових витрат.

Наявність судового збору покликано дисциплінувати фізичних та юридичних осіб від подання до суду необґрунтованих заяв та клопотань, забезпечуючи таким чином також процесуальну економію. Як показала практика, запровадження судового збору у 2012 році на заміну державного мита призвело до зменшення кількості справ, які надходять на розгляд до судів, на 30 відсотків [5].

У п. 53 Рішення Європейського суду з прав людини від 19 червня 2001 року у справі «Креуз проти Польщі» (*Kreuz v. Poland*), було зазначено, що «Право на суд» не є абсолютним. Воно може бути піддане обмеженням, дозволеним за змістом, тому що право на доступ до суду за самою своєю природою потребує регулювання з боку держави. Гарантуючи сторонам право доступу до суду для визначення їхніх «цивільних прав та обов'язків», пункт 1 статті 6 залишає державі вільний вибір засобів, що використовуватимуться для досягнення цієї мети, але в той час, коли Договірні держави мають можливість відхилення від дотримання вимог Конвенції щодо цього, остаточне рішення з дотримання вимог Конвенції залишається за Судом (див. «Голдер проти Сполученого Королівства» і «Z та інші проти Сполученого Королівства», рі-

шення суду, цитовані вище, там само; та, *mutatis mutandis*, «Ейрі проти Ірландії» (*Airey v. Ireland*), рішення від 9 жовтня 1979 року, серія А, N 32, с. 14-15, п. 26) [6].

Як зазначається у Постанові Пленуму №10 ВССУ від 17 жовтня 2014 року, при здійсненні правосуддя у цивільних справах суди повинні вирішувати питання, пов'язані з судовими витратами, (у тому числі щодо розстрочення та відстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх сплати), у чіткій відповідності до Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК), Закону України від 08 липня 2011 року № 3674-VI «Про судовий збір» (далі — Закон № 3674-VI), а також інших нормативно-правових актів України, забезпечуючи при цьому належний баланс між інтересами держави у стягненні судового збору за розгляд справ, з одного боку, та інтересами позивача (заявника) щодо можливості звернення до суду, з другого боку [7].

Тому, твердження про те, що держава час від часу збільшуючи ставки судового збору, ускладнює доступ громадян до правосуддя, є не зовсім коректним, оскільки законодавством, по-перше, встановлений перелік суб'єктів, який користується пільгами по сплаті судового збору, по-друге, чинним ЦПК України встановлено механізм розстрочення та відстрочення судових витрат, зменшення їх суми та звільнення від їх сплати.

Превентивна функція судових витрат може полягати у тому, що порівняно високі ставки судового збору повинні стимулювати добровільне виконання зобов'язань (під страхом виплати судових витрат) та відповідно змушувати потенційних учасників цивільно-процесуальних відносин до альтернативних засобів вирішення спору.

Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що держава створює рівні умови для доступу до правосуддя, шляхом встановлення соціально та економічно обґрунтованих ставок судового збору для фізичних і юридичних осіб, встановлює дієвий механізм щодо відстрочки, розстрочки та повернення судового збору, а також суб'єктів, що звільненні від його сплати.

Л і т е р а т у р а

1. Цивільний процес України : підручник / за заг. ред. Р. М. Мінченко. — Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. — 720 с.
2. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України / В. М. Кравчук, О. І. Угриновська. — К. : Істина, 2006. — 944 с.
3. Чорноооченко С. І. Цивільний процес : (навч. посіб.) / С. І. Чорноооченко. — [3-тє вид., переробл. та допов.]. — К. : Центр учб. л-ри, 2014. — 416 с.

4. Гражданский процесс : учебник / отв. ред. В. В. Ярков. — 8-е изд., перераб. и доп. — М. : Инфотропик Медиа, 2012. — 768 с.

5. Фінансово-економічне обґрунтування від 15.05.2015 року Проекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55145.

6. Рішення Європейського суду з прав людини від 19 червня 2001 року у справі «Креуз проти Польщі» (Kreuz v. Poland) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_030/print1443087199947001.

7. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ №10 від 17.10.2014 року «Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0010740-14/print1439798278586840>.

Акімова Анастасія Олександрівна,

*асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ РОЗУМНОСТІ СТРОКІВ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ У СУДІ

Впровадження міжнародних механізмів гарантій основних свобод та прав є одним з пріоритетних напрямків законотворчої діяльності України. Нормативною основою діяльності та функціонування судової системи України та Європейського суду з прав людини є Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (далі — Конвенція).

Стаття 6 Конвенції гарантує право на справедливий і публічний розгляд справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, при визначенні цивільних прав і обов'язків особи чи при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, що пред'являється особі [1].

Вимога щодо розумності строків має на меті прискорений захист судом порушених прав та свобод, оскільки зволікання або навмисне затягування процесу може мати негативні наслідки для охоронюваних прав учасників процесу. Нехтування оперативним судовим захистом може призвести до ситуацій, коли дії суду в майбутньому вже не матимуть позитивного впливу для учасників процесу та їх права.

Запровадження у правовій доктрині та законодавстві України поняття розумних строків розгляду справ у суді зумовлює необхідність